

Průmyslový palác: zanedbaná památka

Author: Radomíra Sedláková | Published: 05.11.2008

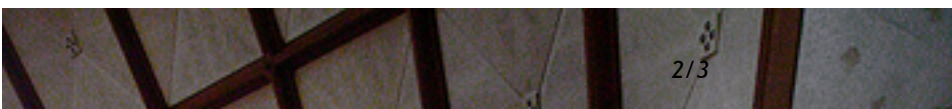
Pražský Průmyslový palác byl postaven pro Jubilejní výstavu Království českého, která se konala v roce 1891 (Jubilejní proto, že připomínala 100 let od první průmyslové výstavy v roce 1791 v Klementinu). Byl jedním z mnoha staveb, jež pro tuto příležitost zabraly pořádný kus Královské obory Stromovka. Byl největší, nejprestižnější a také nejprogresivnější co do užitě konstrukce. Rozlehlé prostory byly zaklenuty subtilní kovovou strukturou, která nabídla nečekaně velkorysý, volný a přitom hodně prosvětlený prostor. Jen architektonické cítění ještě nebylo tak úplně na stejné úrovni jako užitá technologie, navíc tu byl důležitý moment reprezentativní, a tak celá ta subtilní křehkost byla zasunuta do spíše novorenesanční a kamenně působící fasády, byť v detailech už bylo vidět, že secese stojí ve dveřích.

Palác silně kontrastoval s ostatní výstavbou výstavního areálu. Snad ještě strojevna měla stejně velkorysou koncepci, jinak se jednalo hlavně o lidovou architekturou inspirované stavby a stavbičky. Což nebylo a ani z dnešního pohledu není nic zahanbujícího nebo pokleslého, navíc v té době byla hra na národní notu svrchovaně důležitá. A také měla své špičkové mistry, mezi nimiž první místo určitě patřilo architektu Antonínu Wiehlovi, jenž je podepsán pod objekty lemujícími vstupní promenádu celého areálu. Průmyslový palác je však dílem Bedřicha Münzbergera a Františka Plášila, když na výzdobě se podílel Fridrich Ohmann. Jeho ohromný pavilon přitom už signalizoval blížící se velké změny v architektuře a stavění vůbec, dával znát, že 19. století s jeho historismy definitivně končí. Možná ale tento jeho význam tehdy nebyl tak zřetelný. Opojení kovovou konstrukcí a její možnosti u nás tehdy představovala především petřínská rozhledna, obavy z přiznání kovového materiálu zase přiznával Hanavský pavilon s litinovou konstrukcí zvenku i uvnitř dokonale skrytou.

Nerudovská otázka

Průmyslový palác jako ostatně celé Výstaviště nebyly stavěny „jednou pro vždy“. Řada staveb postupně zmizela a byla nahrazována novými, některé byly přestavovány či doplňovány. Koneckonců i Průmyslový palác procházel mnoha změnami - ještě na sklonku 19. století ho nově vyzdobil Alois Dryák, v roce 1907 ho zase upravoval Josef Fanta, autor pražského Hlavního nádraží. To vše docela úzce souviselo s otázkou, co vlastně s celým areálem dělat. Výstavy, třeba Národopisná, Obchodní a živnostenské komory či Inženýrská, byly atraktivní, ale nákladné a po všech směrech náročné - a kde brát pořád nápady, jak lidi přitáhnout. Po roce 1918 se ustavila Společnost Pražských vzorkových veletrhů, která se Výstaviště chopila. Ta ale brzy přišla na to, že areál jejím potřebám ne zcela vyhovuje a neodpovídá představám o moderním průmyslovém výstavnictví - a proto si společnost v blízkosti Výstaviště postavila vlastní Veletržní palác.

Stavební forum

Na sklonku 40. let se situace zase zásadně změnila. Mimo jiné se ukázalo, že Praha nemá dostatečně velkou budovu pro „masová“ shromáždění. A tak se Průmyslový palác, v němž se ještě v roce 1948 konala Slovanská zemědělská výstava, přejmenoval na palác Sjezdový. Změnil se ovšem nejen název, ale i architektonické řešení. Sjezdy byly tehdy chápány jako velmi důležitá věc, která potřebuje odpovídající slavnostní prostředí. Kovová konstrukce podle tehdejších představ takovým prostředím nebyla, a tak se musela schovat za historizující, ovšem mistrovsky modelované klenby podle skvělého projektu Pavla Smetany z roku 1952, který zahrnoval i přístavbu portiku.

Sjezdy se tu pak konaly všelijaké, kromě toho dostalo Výstaviště nový název - Park kultury a oddechu Julia Fučíka, což program areálu obohatilo o nejrůznější veselice a poutě. Ještě později, v 60. letech na místě původní strojovny vznikla nová Sportovní hala, již využíval hlavně pražský hokej. I pak se v areálu občas něco nového postavilo (třeba zrovna sem se přenesl tak úspěšný Československý pavilon z EXPO '58 v Bruselu), jinak ovšem se nic zásadního nedělo. Ani v údržbě, ani v investicích, ani na poli úvah, čemu má Výstaviště, dobově PKOJF, sloužit, jako roli má mít v životě města.

Nejde jenom o rekonstrukci

Tuto otázku si nikdo nepoložil ani pro roce 1989. I když tehdy došlo k další obrovské proměně a aspoň na čas rehabilitaci celého Výstaviště. Jednak dostalo zpět své smysluplnější a kratší jméno, jednak se stalo dějištěm Všeobecné československé výstavy 1991, která připomněla, proč tento areál vznikl. A která dodala další stavby, především „za“ Průmyslovým palácem.

Po roce 1991 ovšem Výstaviště zažilo další propad, možná ještě hlubší. Od té doby celý areál žije jen výstavami, které se řídí heslem: vystavuji já, prezentuji tady své výrobky, a proto se mi vše musí podřídit. Stavba je jen obalem, který nemá obtěžovat... Není-li v budově nějaká výnosná akce, je stavba mrtvá, nezajímavá, nikdo si jí nevšímá. Přesně tak vypadal život Průmyslového paláce poslední doby. Vskutku příkladný život památky, po níž dnes všichni teskní. Jistě, stesky a lítost jsou oprávněně. Průmyslový palác ztratil své západní křídlo, ztratil svou monumentální symetričnost. Zbylo torzo, které se ptá - co se mnou bude? Politici odpovídají - vše zničené bude dostavěno.

Dokonce se mluví o obnově původní podoby. Které ale? Z roku 1891 nebo těch pozdějších? Nebo ponecháme to, co zbylo, a k tomu dodáme k tomu naši představu o „původnosti“? A budeme se dohadovat s bezpečnostními a požárními techniky, protože původní konstrukce současným požadavkům skutečně neodpovídala a odpovídat nemůže. Nebo dáme prostor nové architektuře? V době, kdy nám radost právě nedělá, protože nemůže překročit hranice ducha společnosti - svého zákazníka? Nebo to necháme jen tak tiše odeznít. Výstaviště si dál bude žít svým životem, který rozhodně neodpovídá tomu, že bychom tam cítili (a cítili) nějaké památkové hodnoty. Prázdné místo se zacelí nějakým dočasným stanem, sestavou stánků, časem se na něm objeví nové, ještě více exkluzivní a originální poutové atrakce ... Mám obavy, že osud této památky nás za chvíli přestane trápit. Tak jako nás netrápila její nedávná problematická současnost. K naší škodě.

05.11.2008 08:00, Radomíra Sedláková